

Perneczky Géza

KULTÚRFORRADALOM

Most, tavasszal történt, hogy a kölni botanikus kertben fényképezgettem. Ahogy az áprilisban szokott lenni, gyorsan változtak a fényviszonyok. Vakítóan éles napsütés söpört végig negyedóránként a tájon, amire mindig valami sötét felhőtömeg volt a válasz, vaskos borulás, szinte alkonyati szürkület. Néha permetezni kezdett az eső is, de nem kellett komolyan venni a csöpögést. Míg csak az nem történt, hogy annyira beborult az ég, hogy körös-körül minden sötét tintalila lett.

Ez a botanikus kert nem azonos azzal a nagyközönség épülését szolgáló másik tézménnyel, ami rögtön az állatkert mellett van, hanem inkább arborétum, a városi erdészet kísérleti és növényszaporítási telepe. Kívül fekszik a városon, és elég nagy ahhoz, hogy akár el is lehessen tévedni benne. Csak a közepén van egy kis pihenő, egy kerek, zsúpfedeles építmény, ami úgy néz ki, mint egy gomba, mert kúpos zsúpteteje egyetlen nagy lábon áll, egy vaskos oszlopon. Az oszlop köré, kifelé fordítva, padokat tettek le. Ha esni kezd, a látogató oda ülve és az esőfüggönyt fürkészve várhatja, hogy elálljon az áldás.

Általában kevés ember látogatja ezt a kertet, de vasárnap volt, és ahogy esni kezdett, megteltek a zsúpfedeles építmény alatti padok. Mellettem, balról, többgyerekes család foglalt helyet. A gyerekek persze nem maradtak ülve, hanem ide-oda forgolódtak. Az egyik kis kölyök elém állva megkérdezte, hogy mi az a fekete papírcső, ami a fényképezőgépemnek a belső oldalára van fölszerelve. Kiderült, hogy ez a probléma a gyerek apját is érdekli, elmondtam tehát: a digitális kamerám monitorjának kevés a fényereje ahhoz, hogy rendesen lehessen látni rajta, mit fényképez az ember. Olyan keresője pedig, amilyennel a régi típusú gépek dolgoztak, nincsen. Egyetlen megoldásként az kínálkozott, hogy a kamera képernyőjét a régi műtermi fényképezőgépek klottszoknyájára emlékeztető sötét takarással vegyem körül.

– Maga szerelte fel?

– Igen. Ahhoz, hogy világosabban lássa az ember, hogy mit fényképez, a képet körül kell venni valami sötétséggel. Kontraszthatás. Gondoljon csak a fotóalbumokra. Ott is fekete papír veszi körül a képeket.

– Einleuchtend. – Ez a megjegyzés meg jobb felől érkezett, onnan, ahol egy idősebb házaspár ült mellettem. Nyilván túl hangosan deklamáltam. A férfi, aki megszólalt, fémkeretes szemüveget viselt, nyugdíjas korú, robusztus alkatú ember volt. Ahogy feléje fordultam, azt is láttam rajta, hogy megjegyzését nem csúfolódó vagy rendreutasító közbeszólásnak szánta, igaz, semmi rajongás sem tükröződött az arcán, ahogy viszonzotta tekintetemet. A mozdulata ugyanaz volt, mint amit a kurta megjegyzése is jelentett. A tényállást rögzítő és a dolgokat kissé még jobban megvilágító rábólintás.

Aztán elfordult tőlem, és azzal a nyugalommal nézett az esőre, mint aki tudja, hogy úgysem ázhat meg, hiszen csak egy kosztümös filmben játszik szerepet. Nyakig gombolható posztókabátjára bízta, hogy megbirkózzon az esővel meg a hideggel. Foglalkozási betegség ez nálam, de az jutott eszembe, hogy lám, itt ül a padon valaki, aki akár Immanuel Kant vagy Johann Wolfgang Goethe kortársa is lehetne. Onnan a nyu-

galma, hogy tudja: a világot a csillagos ég igazgatja, a természet meg egy nagy „Natur”, a benne előforduló ember pedig „interessant”, megismerésre méltó, mert érdekes. És mindez – csak ki kell várni – egy óramű pontosságával ismerszik majd meg. Ha út az óra, ez a posztókabátos úr is megszólal: – Világos. Einleuchtend...

Mért jutott éppen Goethe az eszembe? Talán, mert padszomszédomból az a fajta nyugalom és kimértég áradt, ami – ahogy elképzelem – a régi köztisztviselőket is jellemezhette. Már-már antik ízű méltóság. Akkoriban még Goethe miniszteri rangja sem tűnhetett hivatali rangnak, legalábbis nem a mai értelemben. Inkább egy olyan titkár tekintélyével rendelkezett, aki a herceget szolgálta. Posztókabátos padszomszédom is valami hasonló lehetett, eremitált bíró vagy nyugalmazott adóhivatali tanácsos, ezek a hivatalok ugyanis a mai hercegségek. Olyan előjárók vezetik őket, akik a monarchiától örökölt korrektséggel ügyelnek az íróasztalukra. És ugyanilyen megvesztegethetlenséggel tartják szárazon a szókinszüket is. Az egész kép, ahogy most felidézem, elismerem, egy sárguló papírra nyomott metszet. De kitűnő hátteret adhatna a posztókabátos úr röpke megjegyzéséhez. Mint ahogy az a szürke fény is, ami karnyújtásnyira pattogzott körülöttünk – az eső ezüstösen vonalkázott függönyére gondolok –, az is telitalálat volt. Egy klasszicista metszet.

Igen, művészettörténész vagyok, bár nem a XVIII. század végének a szakembere. Művészetiileg unalmas kor volt az. A most dívó művészetben pedig, aminek a tanulmányozása a közelebbi szakmám volna, nincsenek is metszetek. Lám, milyen érdekes, ott a padon ülve is ez a kérdés került aztán szóba. A gyerek apja ugyanis izgalomba jött, gesztikulálni kezdett, és elmondta, hogy van egy ismerőse, aki szerint a mai művészet csupa fénykép. Hogy ma nincs is más, csak fotóművészet.

Mire föl én azt feleltem, hogy könnyen lehetséges, hogy még fotóművészet sincs. Mert a mai művészet inkább csak szabadidő-foglalkozás, unterhaltung, entertainment. A művészek nem is akarnak többet, mint szórakoztatni, azt a fölös időt kitölteni, ami a család és a munkahely, illetve a szex láza és a pénzkeresés hajszája közötti bamba ürességben keletkezett. Persze ez nem azt jelenti, hogy a művészek ne szeretnének múzeumokba kerülni a műveikkel. A hírnév nagyon fontos dolog ma is, valószínűleg fontosabb, mint régen. A múzeumok is fontosabbak, mint régen, már csak azért is, mert ma sokkal több embernek van ideje múzeumba járni. Ahogy mondtam: szabadidő-foglalkozás, entertainment. De ez még nem jelenti azt, hogy tényleg lenne művészet. Már úgy értem, a régi értelemben.

A gyerek apja felállt, és kijelentette, hogy ő még nem hallott ilyet. Nem haragszik érte, és ne haragudjak én sem, de meg kell mondania, hogy ez az elképzelés nagyon új az ő számára. Megpróbáltam megnyugtatni, és arra kértem, hogy higgye el, hogy ez komoly probléma. Nem én találtam ki. Egyetemi professzorok foglalkoznak a kérdéssel. És én is, ameddig tanárként működtem, bevettem a problémát a magam kis tantervébe, úgyhogy amikor fölkertek rá nemrég, kéznél voltak ezek a tanulmányok, és nem okozott nehézséget, hogy egy egész kötetrevalót fordítsak le belőlük.

– Magyarra? – Ezt megint a posztókabátos úr kérdezte. Aztán, a kérdés élét elsimítandó, hozzátette: – Maga magyar, ugye?

Bólintottam. Persze, az akcentusom. Felismerte. Úgy, hogy meg is kérdeztem tőle: – Járt már Magyarországon? – A felesége válaszolt helyette. Elmondta, hogy elég rendszeresen látogatnak Magyarországra, ismerik egy kicsit a viszonyokat. Például kíváncsi lenne rá, hogy hol, melyik helységben születtem. Aztán elújságolta, hogy belekondtárokodott már egy kicsit a magyar művészetbe is. Merthogy gyűjti a herendi porcelánt.

Valahányszor Magyarországon járnak, mindig vásárol egyet. A herendi porcelánt biztos én is ismerem. Talán van is belőle.

– Nincs. De van olyan porcelánom, aminek a dekorját a legszebb herendi porcelánok szokták utánózni. Kínai áru. Néhány darab van meg egy eredeti, belső használatra készült kínai teáskészletből. Lepkés és rózsás a mintája, bár a rózsákban egyáltalán nem vagyok biztos, mert nagyon stilizáltak. És még a lepkék is olyanok, mintha a sárkányokéval volna elkeverve a családfájuk. Gyönyörűek, noha a készlet darabjai elég idegenszerű hatást keltenek. Valószínű, hogy európai ember nem is tudná azonnal használni őket, mert nem tudna mit kezdeni például a csészékhez tartozó szokatlan fedelecskével, melyeknek az a dolguk, hogy visszatartsák a gőzzel elszállni akaró finom aromákat. És nem értené azt sem, hogy mire jók azok a csészék alá tolható, mécsesekhez hasonló apró alkalmazhatóságok. Amelyek egyébként a teát tartják melegen. Így teázgatni, ahhoz biztos, hogy több türelem kell. Aztán ott van az a probléma, ami közismertebb. Hogy ezeknek a nem exportra, hanem helyi használatra készült kínai teáscsészéknek nincsen fülük.

Az asszony tekintete izzott az érdeklődéstől: – Ott szerezte?

– Nem. Itt Kölnben, a Hollstadt áruházban. Két márka ötven volt a csészék darabja, egy ötvenbe kerültek a csészéaljak meg a fedelek, és nyolc és húsz márka között voltak a karcsúan magas, utánózhatatlan kecsességű teáskannák. A kis mécseseknek még kiírt áruk sem volt kezdetben, de végül is egy márkát fizettem darabjukért. Sok minden mást is vettem akkor, például rizspálinka ivására szolgáló apró poharakat, azzal az utánózhatatlan zöld tónusú színezettel, ami a szeladonmázzal bevont kerámiák sajátja. Régen volt, van vagy harminc éve.

Csend lett. Nem kellett különösebb szakértelem hozzá, hogy tudni lehessen, az ilyen porcelán ára darabonként száz, esetleg több száz márka is lehet. Viszont azt is megéreztek a körülöttem ülők, hogy igazat mondok. Megpróbáltam megelőzni a kirobbanni készülő kérdéseiket, és azt mondtam: – Ez igaz, de nagyon különös történet. – És elmeséltem.

A fényképezésnek köszönhetem, hogy belekeveredtem. Azért mentem ugyanis a Hollstadt áruházba, hogy egy olyan tölcserít vegyek, amit a háziasszonyok szoktak használni a konyhában, például az italok áttöltésére. Én persze a nagyításhoz szükséges vegyszerek ide-oda öntögetését akartam megkönnyíteni vele. És akkor is április volt, mint most, húsvét környéke.

A Hollstadt háztartási osztálya a harmadik emeleten volt, de ahogy oda felértem, láttam, hogy éppen átrendezik az emeletet. Magas, elegáns építésű polcokat állítottak fel, a teherliftből pedig olyan mázsás súlyú hajóládákat kezdtek kipakolni, amiket manapság csak a Verne Gyula-könyvek régi kiadásaiból ismerhet az ember. Az első ládából, ahogy kinyitották, újságpapírba csomagolt porcelánholmik kerültek elő. Nem is törődtem volna az egésszel, ha nem akadt volna meg a szemem a csomagolásra használt papíron. Mert ahogy a földre hulltak és szétnyíltak ezek a gyűrt papírlapok, kiderült, hogy kínai újságok oldalai. És a polcra kerülő porcelánholmi is kínai árunak tetszett.

Kézbe vettem az első darabot, ami kikerült a ládából. Teáskannához hasonló széles hasú edényke volt, de nem lehetett kanna, mert volt ugyan füle, de nem volt csőre, kiöntője. Sötétzöld háttérmázzal volt bevonva, amit egy még sötétebb tónusú, kopottasan matt, a kínai tusrajzok duktusára emlékeztető körbefutó tájképmotívum díszített. Míg nézegettem, kezdett megtelni az első polc. Találomra leemeltem róla még egy tárgyat, ez meg világos mázú csésze volt. Kézvel festett figurák voltak rajta, tűznél melegező alakok, talán utazó kereskedők vagy buddhista szerzetesek. Néhány további csé-

sze csak ornamensekkel volt díszítve, virágmintákból alakított füzérekkel, fodrozódó láncukat tekergő sárkányok és táncoló darumadarak szakították meg. A legtöbb csésze alján hat kínai jelből álló márkajelzés díszelgett. Újra kézbe vettem az első tárgyat, azt a sötétzöld edényt, és a mutatóujjammal megpróbáltam elérni a fenekét, de éreztem, hogy valami beleszáradt piszokba ütközik a kezem. Sikertült is kikaparnom egy keveset belőle, és láttam, hogy sárgásbarna rögök voltak az edény aljára száradva, valami gyanúszerű dolognak a maradéka. Végre megértettem, hogy a kis kannának miért nincs kiöntője. Mert tényleg nem kanna volt, hanem füstölő, olyan edény, aminek az alján még ott az a tömjénszerű anyag is, amit a szertartásoknál szoktak meggyújtani benne. Csak most néztem meg jobban a ráragasztott árcédulát is: három márká ötven.

– Meg van véve! – Szinte kiabáltam. Aztán lázasan válogatni kezdtem, hogy mit vegyek még meg. Amikor már annyi gyűlt össze, amennyi pénz lehetett nálam, egy még üres polcra pakoltam a zsákmányt, de rögtön láttam, hogy nem jól válogattam. Közben újabb hajlóládák is érkeztek. Újra kezdtem hát az egészet. Nem is tudom, hány-szor cseréltem ki a kincseket, miközben csak arra ügyeltem, hogy a legelső tárgyat, ami kikerült a ládából, azt a bizonyos füstölőt, ne veszítsem el. Mert tudtam, éreztem, hogy még egy ilyen lelet nem fog egyharmad fölmerülni. És tényleg így is lett. Mert sem másnap, sem harmadnap, de még később sem, a következő esztendőben sem került elő a szállítmányból semmiféle újabb füstölőedényke.

– Miért? Mennyi porcelán érkezett? – Az asszony arca teljesen belefeszült, ahogy a tekintetemet kereste. A férje pedig úgy nézett rám, azzal a grimasszal, mint akinek már megvan a véleménye az egészről, de hajlandó lesz azt is megbocsátani nekem, ha kiderülne, hogy valami rossz fát tettem a tűzre. Aztán elmosolyodott, megcsóválta a fejét, és csak annyit kérdezett:

– Hogyan, hogy hónapok múlva még mindig volt belőle?

– Harminchatezer – válaszoltam. – Ennyi darab érkezett. Ezt azonban csak később, harmadnap tudtam meg.

A bizonytalanságom és a pánik, ami az első nap elfogott ott a harmadik emeleten, indokolt volt. Hiába voltam művészettörténész, nem a porcelán a szűkebb szakmám, és néhány jól kiválasztott tárgytól eltekintve, melyet inkább csak a véletlen adott a kezembe, rosszul vásároltam. Úgy derült ki, hogy hazafelé menet vettem egy zsebkönyvet, amelyben a kínai porcelánok márkajelzései voltak – két-három ezer év porcelánművészete aprócska ábrák táblázatába sűrítve. Otthon aztán a könyv alapján megpróbáltam azonosítani a zsákmányt. Az első, amire azonnal fény derült, az volt, hogy a porcelán-tárgyak aljára festett jelek a kínai császárok névjegyei. Ezeknek a szignóknak az alapján datálni lehetett a különböző edényeket. És az is kiderült, hogy ezeket a kézírásos jeleket csak a Pekingben működő császári manufaktúra használhatta. A többi műhelyt inkább azoknak a négyyszögletes keretű vörös pecséteknek az alapján lehetett azonosítani, amelyekhez hasonló szignatúrákat a kínai tusrajzokról ismerhet az ember.

Másnap a csekkfüzetemmel együtt mentem el újra a Hollstadtba, és most már jobban ügyeltem arra is, hogy lehetőleg csak a császári manufaktúra termékeiből válogassak. És hazamenve felhívtam néhány ismerősömet, akikről úgy gondoltam, hogy érdeklődnek az antik porcelánok iránt. Aztán harmadnap délután újra elmentem.

Az áruház harmadik emelete tömve volt emberekkel. A legtöbb látogató kölni polgár volt, olyanok, akik valahogy megtudták, hogy miféle húsvéti vásárral lepte meg őket a Hollstadt ez évben. Zavart mosollyal tébláboltak a tömegben, ide-oda kapkodtak, míg a porcelántárgyak között válogattak, és egy idő után hazamenekültek azzal a csomaggal, amit akkurátusan átkötte nyomtak a pénztárnál a kezükbe. A bajt nem ők,

hanem a szakértők okozták. Mert nyilván nem csak nekem jutott az eszembe, hogy telefonáljak az ismerőseimnek. Az előző nap folyamán számos hasonló figyelmeztetés hangozhatott még el, úgyhogy nem volt nehéz elképzelni azt sem, hogy miként forrósodtak fel a drótok itt is, ott is az antikvitáskereskedelem központjaiban. Nemcsak a német tartományokból, hanem a közeli Benelux országokból és Svájcból is érkezettek szakemberek.

Aki ismeri az aukciós házak légkörét, és részt vett már árveréseken, az rögtön megállapíthatta persze, hogy nem a nemzetközi műkereskedelem krémje tódult most ide. Ahhoz, úgy látszik, mégsem voltak eléggé régiek vagy lélegzetelállítóan értékesek ezek a porcelánedények. A második vonalból, a kis antikvitásboltokból érkeztek a tulajdonosok. Az a kereskedőréteg volt képviselve, amelyiknek keményen meg kell küzdenie azért, hogy ne bukjon el a konkurenciaharcban. Többnyire nők voltak, pengeéles profilú, sastekintetű asszonyok, okosak, jó ízlésűek és kegyetlenek. Képesek voltak arra is, hogy míg az egyik kezük a polcok felé nyúlt, éberségük tartalékaival és a szakismereitek meg az energiájuk másik felével figyelemmel kísérik a többieket is. Ellenőrzik, hogy azoknak meg mi kerül a kezébe.

– Futterneid – mondta a posztókabátos úr. Lefordíthatatlan tömörségű szó, körülbelül azt jelenti: olyan irigység, ami a teli vályú előtt is kíméletlen, mert annyira esztelen.

– Nem volt sok idejük a válogatásra, és csakhamar ki is alakították a legjobb módszert. Nyilván az lehetett a megoldás előzménye, hogy több edény is lesodródott a polcokról a nagy tülekedésben, de jut is, marad is alapon az áruház alkalmazottai nem csináltak tragédiát belőle. Mikor én megérkeztem, már állt a bál. Az antikvitás-szakemberek – de lehet, hogy példájukon okulva mások is, akik értettek a porcelánhoz valamennyire – egymás után, válogatás nélkül emelték le a polcokról a tárgyakat, és csak az edények aljára vetettek gyors, vizsgáló pillantást. Ha az ott látható pecsét vagy szignatúra nem tűnt elég érdekesnek, máris szétnyílt a hüvelyk- és mutatóujjuktól képezett kapocs, és az edény éles csattanással esett a földre. Így még azt az időt is sikerült megtakarítaniuk, ami azzal járt volna, hogy visszategyék a tárgyakat a helyükre. A padló tele volt cseréppel, csak úgy csikorgott és ropogott minden lépésnél, ahogy továbbment az ember.

Az eladókat kerestem, de nem voltak sehol. Csak a pénztárak működtek. Végül ott, ahol a liftajtók meg a lépcsők voltak, felfedeztem néhány civil ruhás rendészt, a szokásos igazolókártya volt a zakójukra tűzve. Rutinos tekintettel vizsgáltatták a közönséget, vigyáztak, hogy fizetés nélkül senki ne menjen el. Aztán mégiscsak rábukkantam egy osztályvezető-féle Hollstadt-alkalmazottra. Ő volt az egyetlen, aki még csak nem is nézelődött, hanem teljes passzivitásba süllyedve, sápadt arccal állt a fal mellett. Néha idegesen, motorikus kényszertől hajtva elkezdte nyomkodni az ujjait. Megkérdeztem, illetékes-e. Bólintott. Ahogy illik, bemutatkoztam, és megkérdeztem tőle, mi ez.

– Kultúrforradalom – válaszolta gépiesen. De aztán magához tért, és látszott rajta, hogy azon gondolkodik, miként utasítson rendre. Rögtön ezután viszont megint változott az arckifejezése, talán az jutott eszébe, hogy újságíró vagyok. Végül feladta, és csak egy ernyedt mozdulatot téve annyit mondott: – Hígye el, nem tehetünk róla. Nem tudtuk, mi van a ládáknban. Az árazás még Pekingben történt, és egyetlen szakember sem volt jelen. – Na de hát már harmadik napja! – tört ki belőlem. Bólintott. És igyekezett megnyugtatni: – Holnap bezárjuk a boltot. Ma viszont már nincs mit tenni, zárórág ki kell tartanunk.

És elmondta, hogy egy üzletkötőjük kosárárut vásárolni utazott Pekingbe. De amikor megérkezett, a vendéglátói karon ragadták, és elvitték egy raktárba, ahol a kultúrforradalom kapcsán elkobzott háztartási edényzet, ahogy az akkor járta, a „burzsoá porcelán” volt összegyűjtve. A raktár csatatérhez hasonlított, mert az akcióban részt vevő diákok bambuszbotjaikkal ízzé-porrá zúzták a konfiskált s a padlón feltornyozott edényeket. Sok tárgy azonban mégis épségben maradt, mert a szaporodó törmelék maga alá temette őket. Ezeket kínálták egy pausz árán megvételeire – azzal a feltétellel, hogy a Hollstein vállalja a szétválogatást is. Lehet, hogy a pekingi külkereskedelem alkalmazottai így akarták újra használhatóvá tenni a raktárhelyiségeket. Az üzletkötő hazatelefonált, hogy mit tegyen, majd felfogadott tizenöt-húsz embert, és azoknak az öntapadó árcédulát adagoló szerszámoknak a segítségével, melyeket a kosáráru miatt amúgy is magával kellett vinnie, egy füst alatt, csomagolás közben rögtön fel is áraztatta a még menthető porcelánedényeket. Az egyetlen szempont, amit sebtiben felfogadott embereinek adhatott, az volt, hogy árazás közben az edények nagyságára ügyeljenek. Abból, hogy hány tekerics árcédula fogyott el, később ki tudták számítani, hogy mintegy harminchatezer tárgy gyűlt így össze.

Az osztályvezető elmondta még, arra gondolni sem lehetett, hogy itthon válogassák szét a vásárolt anyagot, hogy például megpróbálják korszakok és stílusok szerint vagy egyszerűen csak a műkereskedelmi értékük alapján csoportosítani a porcelánt, hiszen ahhoz múzeumi vagy árverési szakemberek tucatjait kellett volna felfogadni hetekre, ami vagyonokba került volna. Arról nem is szólva, hogy nem volt egyetlen tárgy sem, amit a párdarabjaival együtt csomagoltak volna be – hiszen a készletek darabjai már a konfiskálás közben összekeveredtek, és csak kis részük úszta meg a bambuszbotokat. A Hollstein abban bízott, majd a vevőknek elég türelmük lesz, hogy összeválogassák azt, ami összeillik. Csészealjat a csészéivel...

– Most éppen ez történik – szóltam közbe.

Az osztályvezető arca megrándult. Aztán látszott, hogy olyan slusszpoén után kutat, ami mégis sajtóképes valamennyire. Meg is találta, amit keresett: – Senki sem számolt azzal, hogy ezeknek a szerencsétlen porcelántárgyaknak a megvétele oda vezet majd, hogy rögtön a bambuszbotokat is importáljuk velük.

A posztókabátos úr felnevetett: – Clever. De ezek szerint később mégiscsak átválogatták a porcelánt, vagy legalábbis újraárazták, nem?

– De igen. Másnap csakugyan zárva maradt a harmadik emelet. És amikor újra megnyílt, már semmi nem volt a régi. Szelektálásra nem gondolhattak, de az árakat tényleg megemelték, méghozzá drasztikusan, és arra is ügyeltek, hogy alaposan csökkenték a polcokra kített mennyiséget. Néhány állvány telt csak meg, és a hisztéria tényleg elmaradt. Pár nap múlva különben is elérkezett a húsvét, utána pedig zár alá tették az egész készletet, és csak a karácsonyi vásár idején rendeztek újra egy kisebb kiállítást. Így ment ez néhány évig. Karácsonykor és húsvétkor volt egy kis porcelánvásár, de ha az ember tényleg fölkereste, többnyire csalódnia kellett. Egyre nehezebb volt jó darabokra lelni, és ehhez jött még az is, hogy vásárláskor egyre mélyebbre kellett a zsebébe nyúlania az embernek.

– De magának azóta is ott van az a füstölője meg az a néhány fantasztikus darab a pillangós-rózsás készletből. Használja is őket? – Az asszony megpróbált képet alkotni magának a kincseimről. És ábrándozva hozzátette még, milyen kár, hogy ők kimaradtak belőle. Pár évvel később költöztek csak Kölnbe.

Használni ezt a porcelánt? Nehéz eset. Néhány tárgynak még most sem ismerem a

rendeltetését. Az utolsó darab például, amit megvettem, olyan tálacska volt, amit a közepén S alakú válaszfal osztott ketté. Kék mintás edény. Lehet, hogy az osztás tényleg a Jin és Jang kettősségét jelentette, de az sem kétséges, hogy a tál egyúttal használati tárgyként is szolgált. Talán mártást tettek bele, rögtön kétfélét, egy világosat meg egy sötétet. De hogyan használjam például a füstölőt, miféle oltár elé helyezzem? És van olyan tál is, amelynek a külső oldalát azok a vonalkás jelek díszítik, amiket a taoista könyvek is idéznek, és amikkel állítólag az egész kínai írás is elkezdődött – ezelőtt úgy négyezer évvel. A tál maga persze közel sem ilyen régi. De otthon azonnal abba a kis falra akasztható vitrinkébe helyeztem, amit egy sarki ócskásnál találtam valamelyik holland kisvárosban.

A többinek aztán csak úgy tudtam helyet találni, hogy egy nagyobbfajta üvegezett szekrényt, egy igazi IKEA-vitrint vettem. Ám ahogy az ezeknél a skandináv bútoroknál lenni szokott, nem volt rajta zár, csak afféle mágneses behúzó vigyázott rá, hogy az ajtaja ne lengedezzen. Mivel nagyon könnyű volt hozzájuk férní, rászoktam, hogy kibe pakoljam a porcelánjaimat, és úgy forgassam a kezemben, úgy nézegessem őket. Míg csak az egyik legszebb darab le nem esett. Ezek a papír vékonyságú porcelánholmik azonnal ezer darabra hullnak, olyan törékenyek. Zárát kellett vennem, és miután fölszereltem, olyan helyre tettem a kulcsát, ahonnan nagyon nehéz lenne újra előkörtornom. Majd' harminc év telt el azóta, hogy ezeknek az edényeknek csak a formáját és a színét tapogatom a szememmel. Mert azóta semmit a kéznek!

– Kár – mondta az asszony. – Végül is nem kígyókról vagy piranha halakról van szó...

– A piranha én vagyok – vágtam a szavába. – Vagy ha úgy tetszik, a bambuszbot, mindegy. Sokszor mondják, hogy a tudás hatalom, de a tudatlanság is az, és ezt el szokták felejteni az emberek. Tény, hogy lassacskán elpusztítanám a porcelánjaimat. Azal, hogy nem tudom használni őket.

– Tud helyette mást – mondta a posztókabátos úr. Miközben a feleségére nézett, amiből érezni lehetett, hogy inkább őt akarja vigasztalni a megjegyzésével. De aztán tényleg hozzám fordult: – A mai gyerekek egy csomó dolgot tudnak, amiről nekem fogalmam sincs. Mint egykori tanár, biztos maga is tapasztalt hasonlót. De mondja meg, találkozott már olyan diákkal, aki valami olyasmit is olvasott volna Goethétől, amit nem nyomtak kötelező olvasmányként a kezébe?

Egy pillanatra elakadt a lélegzetem. Szóval jól tippeltem – valahol lélekben vagy a történeti tudatalattinkkal, ha van ilyen, egész idő alatt a miniszteri rangú költőfejedelem közelében voltunk. Nem válaszoltam a kérdésre, csak azt mondtam: – Én Hölderlint jobban szeretem. Már csak azért is, mert ahelyett, hogy hivatalt vállalt volna, inkább belebolondult ezekbe a kérdésekbe. Arról nem is szólva, hogy hiába volt a leggörögbb német, soha nem jutott el Athénba.

Beszélgetőpartnerem felállt a padról. Csak most vettem észre, hogy a többiek már rég elmentek, mert az eső is elállt közben. Visszatért a napsütés, de már csak erőtlennül szórt némi fényt, és alig-alig melegített. Késő délután lett, és nem volt ereje hozzá, hogy felszárítsa a puhára ázott földet.

A posztókabátos úr, ahogy felállt, még robusztusabbnak tetszett. És tellett neki még egy megjegyzésre: – Én meg Rilkéhez vonzódok jobban. Ő Párizst szerette, el is jutott oda. És megtette, hogy nem bolondult bele.

Rám mosolygott, majd fölsegítette a padról a feleségét is. Ahogy elmentek, köszönetre emelve a jobbát, visszafordult még egy pillanatra: – Es war interessant. Danke!